

Др Зорица Мршевић Разбијени прозори и графити мржње

Претећи графити у центру Београда, настали у време организовања „Параде поноса”, и даље несметано „кресе” фасаде ужег центра града

Став савремених економиста је да се приликом одређивања ко је богат, а ко сиромашан морају узети у обзир тзв. јавна добра, односно њихова приступачност, а не само колико се неке робе може купити за нечија примања. По тој теорији, бити богат значи живети у уређеном крају без нагомиланог ђубрета, полупаних прозора, где нема пропалих и напуштених зграда, графитима исцртаних зидова, отвореног диловања дроге, проституције и банди, где су безбедне улице, паркови и школе. То су прави критеријуми, а не колико неко може за своју плату да купи ципела или фрижидера. Одсуство односно присуство разбијених прозора, представља моменат који већ на први поглед доприноси тој суштинској амбијенталној разлици, а исти је ефекат и трајно присуство или одсуство графита мржње. Јер, на основу теорије разбијених прозора не пише се добро средини која толерише разну комунално ђубре и неред, међу које спадају и графити, посебно они претећи, који шире мржњу и нетрпељивост. Такве средине предвидиво постају поприште уличног насиља и општег нарушавања квалитета живота. Због тога је много километара бодљикаве жице и камера инсталирано у градовима широм света да од графита заштите споменике, музеје, центар града, репрезентативне просторе око јавних зграда и пословних центара.

Графите, иначе, многи сматрају само ружним начином прљања градских фасада, чак опаснијим од урбаног нереди јер постоје дуже и теже их је уклонити од обичног отпада на улицама. Они двоструко делују контаминирајуће, не само у физичком, већ и у комуникационом смислу јер својом претећом садржином шире мржњу и дискриминацију. Због тога је уклањање графита стална активност у многим градовима света. Неки градови су ангажовали организоване екипе тзв. уклањача као што је случај нпр. у Лос Анђелесу где је 2009. читава војска била ангажована да од графита очисти околину банака и других пословних зграда. У исту сврху Сиднеј је ангажовао компанију под називом „Техниклин”, а особље те компаније савладало је и технику уочавања тзв. жаришта графита, о чему обавештавају полицију која на основу тих информација даље ради на идентификацији графитера. Социолози тај приступ сматрају типичним полицијским схватањем по коме аутори графита треба да буду похватани и покажњавани. Једна од ефикаснијих тактика су и квазиграфитерске активности које организује полиција, а један од начина за обесхрабривање нових графита је да се површина покрије лажним графитима, на којима новонаписани не могу да се виде, а временом и нестају. Тако су у Мелбурну многи графити прекривени намерно ружним и лошим сликама које имају за циљ да окрену јавно мњење против графита.

Можда су то све прекомерне мере против нечега што је можда ипак само беневољентна, наивна улична уметност. Јер нису сви графити непожељни носиоци мржње и деструкције, нису сви само комунални неред које треба сузбијати и санкционисати. За осуду је само мржња и из ње произашле опасности и дискриминација, али не и покушај остваривања уличне лепоте, чак и када је неспретна, неуспешна или недовршена. Чини се да је после свих тих „ефикасних” стратегија временом сазрео став да је ипак најбољи начин да се обуздају графитери, да им се да оно што желе, дакле легална могућност да осликавају градске амбијенте делима квалитетне уличне уметности.

Али не може да се пренебрегне да претећи графити у центру Београда, настали у време организовања „Параде поноса”, и даље несметано „кресе” фасаде ужег центра града. Тако стопљени с његовим амбијентом као нека врста „стабилизованог зла” постају

говор тога града, порука свима другачијим и различитим да нису добродошли и да ова средина за њих није безбедна. Остаје без одговора питање да ли то мора да буде тако, и ако не мора, ко и како треба да их уклони? Право питање је, у ствари, шта ми стварно желимо, а не само против чега смо. Несумњиво је да смо против насиља, мржње и дискриминације, као и њихових претходница у виду разних, па и графитних облика говора мржње и крајње је време да они, попут разбијених прозора и неоднетог смећа, буду уклоњени. Али јесмо за графите који носе поруке љубави, заштите људских права, човекове средине, људске креативности, или просто, за оне мале, али тако потребне естетске моменте који разбијају сивило града и оронулост његових фасада.

Институт друштвених наука, Београд

Др Зорица Мршевић

објављено: 14.11.2014.

<http://www.politika.rs/rubrike/ostali-komentari/Razbijeni-prozori-i-grafiti-mrznje.sr.html>